

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, заступника директора Навчально-наукового інституту міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина, доцента кафедри міжнародних економічних відносин Західноукраїнського національного університету
Живка Максима Андрійовича

на дисертаційну роботу Рівліса Ігоря на тему «Глобальне управління відходами та корпоративна соціальна відповідальність», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження

Проблема управління відходами є однією з найважливіших екологічних викликів сучасності, оскільки стрімке зростання населення, урбанізація та розвиток промисловості призводять до значного збільшення обсягів відходів. Згідно з даними Програми ООН з довкілля, щорічно у світі утворюється близько 2 мільярдів тонн твердих побутових відходів, і цей показник, за прогнозами, зростатиме в найближчі десятиліття. Недостатнє або неефективне управління відходами має серйозні наслідки для навколишнього середовища, здоров'я людей та економіки. Необхідність у вдосконаленні систем збору, переробки та утилізації відходів стає нагальною, особливо у країнах, що розвиваються, де інфраструктура для управління відходами часто є недостатньо розвиненою. Забруднення довкілля, спричинене неправильним поводженням з відходами, призводить до забруднення водних ресурсів, ґрунтів та повітря, що, своєю чергою, впливає на біорізноманіття та здоров'я людей.

У контексті глобальних екологічних викликів роль бізнесу стає все більш важливою. Корпоративна соціальна відповідальність є концепцією, що передбачає добровільну інтеграцію соціальних та екологічних аспектів у бізнес-операції та взаємодію з зацікавленими сторонами. Компанії, що впроваджують корпоративну соціальну відповідальність, не тільки сприяють зменшенню негативного впливу на довкілля, але й створюють додану вартість для своїх акціонерів та суспільства в цілому. Глобальне управління відходами та

корпоративна соціальна відповідальність тісно пов'язані між собою. Інтеграція принципів корпоративної соціальної відповідальності у стратегії управління відходами дозволяє компаніям розвивати інноваційні підходи до зменшення, повторного використання та переробки відходів. Це включає використання екологічно чистих технологій, впровадження систем роздільного збору та переробки відходів, а також розвиток проєктів, спрямованих на підвищення екологічної свідомості населення.

Дослідження теми є актуальним з огляду на зростаючий інтерес до стійкого розвитку та необхідність впровадження ефективних екологічних практик. Результати такого дослідження можуть сприяти розробці нових політик, спрямованих на поліпшення систем управління відходами, а також стимулювати бізнес до впровадження корпоративної соціальної відповідальності як невід'ємної частини своєї стратегії. Отже, актуальність теми дослідження визначається необхідністю вирішення екологічних проблем, пов'язаних з відходами, та важливістю ролі бізнесу у формуванні стійкого майбутнього. Вивчення та впровадження кращих практик в цій сфері може мати значний позитивний вплив на навколишнє середовище, здоров'я людей та економічний розвиток.

З огляду на вищевикладене, дисертаційна робота, виконана Рівілісом Ігорем на тему «Глобальне управління відходами та корпоративна соціальна відповідальність» є актуальною та своєчасною.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження проведене в межах науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету, зокрема: фундаментального наукового дослідження на тему «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзії циркулярної економіки в умовах пандемії» (номер державної реєстрації 0121U109485); фундаментального наукового дослідження на тему «Концепція відновлення та зеленої реконструкції України» (номер

державної реєстрації 0124U000003); реалізації міжнародного проекту (Erasmus+ Jean Monnet Module) на тему «Європейська інклюзивна циркулярна економіка: пост-воєнний та пост-пандемічний модуль для України» (реєстраційний номер 101085640); госпдоговірного наукового дослідження на тему «Трансформація бізнесу в умовах сталого розвитку глобальної економіки» (договір № МЕВ-33-2023 від 10.05.2023); госпдоговірного наукового дослідження на тему «Формування екологічного бренду компанії на зовнішніх ринках» (Договір № МЕВ-37-2024 від 25.04.2024), в яких містяться авторські пропозиції щодо удосконалення теоретичних та методичних положень управління відходами та корпоративної соціальної відповідальності.

Особистий внесок дисертанта в отриманих наукових результатах

Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому автор особисто розробив прикладну модель реалізації екологічних стратегічних пріоритетів бізнесу на засадах управління відходами та формування соціальної корпоративної відповідальності. Всі наукові ідеї, теоретичні розробки, узагальнення, методика дослідження, висновки, рекомендації, що містяться в роботі, належать особисто здобувачу. Внесок здобувача в колективно опубліковані праці конкретизовано у переліку публікацій; у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї, які належать особисто автору. Рівень особистого внеску дисертанта є достатнім.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом кваліфікаційної роботи Рівліса Ігоря дає змогу констатувати належний рівень проведеного дослідження та наявність наукової новизни. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій базується на використанні сучасних теорій та концепцій менеджменту, працях з даної тематики науковцями з різних країн.

З метою обґрунтування результатів дослідження автором використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема: теоретичного узагальнення, історичний, діалектичного пізнання, аналогій та порівняльного аналізу, індукції та дедукції, аналізу, синтезу та обробки даних, моніторингу, візуалізації даних, основних положень та результатів дослідження. Автором опрацьовано достатню кількість літературних та статистичних джерел, аналітичної інформації щодо глобального управління відходами та корпоративної соціальної відповідальності.

У дисертації розкрито теоретико-методологічні основи дослідження управління відходами та корпоративної соціальної відповідальності. Зокрема, розкрито питання генезису теоретичних підходів до дослідження концепції управління відходами (с. 10-23), проведено теоретичну ідентифікацію теорії корпоративної соціальної відповідальності (с. 24-38), досліджено концепцію екологічного менеджменту в системі поводження з відходами (с. 39-52). Заслуговує на увагу авторський підхід до дослідження управління навколишнім середовищем, що полягає в покращенні фізичних, соціальних та економічних аспектів підприємства чи проєкту (с. с. 42-43). Як результат, встановлено, що управління навколишнім середовищем фокусується на прогресі технології та мінімізації її впливу на природне середовище (с. с. 48-49).

У дисертаційній роботі проведено дослідження глобального управління відходами та корпоративної соціальної відповідальності, яке присвячено аналізу поводження з відходами в системі циркулярної трансформації (с. 55-68); оцінці особливостей корпоративної соціальної відповідальності в умовах нестабільності (с. 69-81); та аналізу рівня викидів в умовах глобальної транснаціоналізації (с. 82-95). В роботі обґрунтовано, що виконанню корпоративної відповідальності у сфері поводження з відходами перешкоджають регуляторні бар'єри та відсутність стандартизованих методів управління відходами (с. с. 78-80).

Автором напрацьовано перспективи розвитку системи управління відходами та вдосконалення корпоративної соціальної відповідальності.

Зроблено акценти на ключові напрями вдосконалення системи управління відходами (с. с. 99-108); шляхи реалізації стратегії управління корпоративною соціальною відповідальністю (с. с. 109-121); та модель управління відходами в системі корпоративної соціальної відповідальності (с. с. 122-135). В роботі аргументовано, що успішне впровадження екологічно відповідальних практик транснаціональними компаніями підвищить стійкість бізнесу шляхом покращення відносин із стейкхолдерами, зменшення екологічних ризиків і підвищення конкурентоспроможності продукції (с. 131-133).

Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Об'єкт і предмет дослідження достатньо розкриті в структурі та змісті дисертації. Отримані наукові дослідження, висновки та рекомендації є достовірними та обґрунтованими, що підтверджується достатньою кількістю публікацій за темою дисертаційної роботи у фахових виданнях, а також обговоренням основних результатів на міжнародних науково-практичних конференціях. Отже, зміст та структура роботи повністю корелюють з її назвою, метою та завданнями дослідження. Наукові положення викладені послідовно, логічно, а висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах дослідження, що апробовані на достатньому рівні.

За структурою та оформленням робота відповідає сучасним вимогам до оформлення дисертацій, які затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Сукупність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у кваліфікаційній роботі, та їх практичне значення дають змогу зробити висновок про завершеність, цілісність і структурованість кваліфікаційної роботи РІВІЛІСА Ігоря.

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

До найбільш вагомих результатів, що характеризують наукову новизну дослідження можна віднести:

– запропоновано модель управління відходами в системі корпоративної соціальної відповідальності, яка базується на способах реалізації екологічного менеджменту та напрямках корпоративної соціальної відповідальності та включає інструменти вдосконалення системи управління відходами із вирахуванням підходів до процесу розвитку КСВ як стратегії управління, а також визначає складові стратегії реалізації корпоративної соціальної відповідальності та напрями КСВ в кризових умовах;

– удосконалено концепцію екологічного менеджменту в системі управління відходами шляхом аналізу системи екологічного менеджменту із обґрунтуванням переваг впровадження екологічного менеджменту та розробкою інструментів екологічного менеджменту;

– деталізовано сутнісні характеристики управління відходами і обґрунтовано поняття відходів та введено термін «ієрархія відходів» з обґрунтуванням варіантів, які ранжуються в порядку переваги для мінімізації відходів;

– проведено оцінку особливостей корпоративної соціальної відповідальності в умовах нестабільності та виокремлено етапи та підходи соціальної відповідальності бізнесу з окресленням її проблем та загроз;

– визначено основні властивості та характеристики теорій КСВ, що зумовлені ключовими компонентами, такими як сила теорії, перевагами застосування теорії та виклики у застосуванні теорії;

– запропоновано характеристики типів корпоративної соціальної відповідальності шляхом виокремлення зовнішнього та внутрішнього фокусу КСВ, проведена теоретична ідентифікація теорій корпоративної соціальної відповідальності шляхом класифікації еволюції теорій КСВ за трьома основними етапами;

– проаналізовано управління відходами в системі циркулярної трансформації та рівня викидів в умовах глобальної транснаціоналізації, що дозволило окреслити рівні циркулярності, розробити варіанти співпраці

муніципалітетів у сфері збору відходів та концепцію переходу від лінійного управління відходами до концепції циркулярного управління ресурсами.

Отже, можна констатувати, що основні наукові положення, результати і висновки кваліфікаційної роботи Рівіліса Ігоря мають наукову новизну та достатньо обґрунтовані.

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи

Теоретичні результати проведеного дослідження полягають у формуванні ключових напрямів вдосконалення системи управління відходами; шляхів реалізації стратегії управління корпоративною соціальною відповідальністю; та моделі управління відходами в системі корпоративної соціальної відповідальності.

Результати дослідження мають прикладний характер, а основні теоретичні положення дослідження напрямів удосконалення системи управління відходами та реалізації стратегії управління корпоративною соціальною відповідальністю можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів господарювання та в подальших наукових розробках.

Наукові результати дослідження, доведені до рівня практичних напрацювань та рекомендацій, підтверджені довідкою про впровадження, наданою Західноукраїнським національним університетом (довідка № 21/69.2024 від 28.06.2024 р.) про участь у виконанні науково-дослідних робіт.

Повнота викладення основних наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Результати кваліфікаційної роботи опубліковані у 11 наукових публікаціях, які включають самостійно опубліковані роботи та співавторство з яких особисто автору належать 3,2 д.а., у тому числі: 3 статті – опубліковані в міжнародних наукометричних базах даних Scopus, 3 статті – опубліковані в українських наукових фахових виданнях, 1 – стаття в науковому іноземному

періодичному виданні. Крім цього, 4 статті опубліковано за матеріалами міжнародних й всеукраїнських науково-практичних конференцій. Рівілісу Ігорю особисто належать наукові ідеї роботи, теоретичні розробки й узагальнення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист здобувачем та містяться в його публікаціях.

Профіль видань та зміст наукових праць відповідає встановленим вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Оцінка структури дисертації

Структура кваліфікаційної роботи Рівіліса Ігоря є цілісною, логічною і комплексною. Оформлення роботи повністю відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 179 сторінок. Робота містить 2 таблиці, 35 рисунків, 4 додатки на 19 сторінках. Список використаних джерел налічує 177 найменувань. Висновки, пропозиції, рекомендації, сформульовані здобувачем за результатами дисертаційної роботи, містять елементи наукової новизни і мають цінність для розвитку теоретичних, методичних положень і практики менеджменту та аналізу процесу управління відходами і формування соціальної корпоративної відповідальності.

Мова та стиль викладення

Кваліфікаційна робота Рівіліса Ігоря підготовлена англійською мовою. Стиль викладення тексту є науковим унаслідок логічної послідовності розкриття змісту параграфів та розділів дисертації, однозначності трактувань

дефініцій та категорій, смислового взаємозв'язку завдань, наукової новизни, прикінцевих положень і висновків, об'єктивності порівняння проведених наукових досліджень та формування авторської позиції у сфері менеджменту, управління відходами та корпоративної соціальної відповідальності.

Відповідність кваліфікаційної роботи паспорту спеціальності, за якою вона подається до захисту

За змістом та оформленням кваліфікаційна робота Рівіліса Ігоря на тему «Глобальне управління відходами та корпоративна соціальна відповідальність» повністю відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема: паспорту спеціальності 073 – «Менеджмент», галузь знань 07 – «Управління та адміністрування»; вимогам, встановленим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44; вимогам до оформлення кваліфікаційних робіт.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Текст кваліфікаційної роботи Рівіліса Ігоря за результатами перевірки на наявність текстових запозичень не містить запозичень без належного посилання на джерела та відповідає принципам академічної доброчесності. Усі наявні у роботі посилання на джерела зроблені із дотриманням норм законодавства про авторське право і суміжні права.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Поряд із важливими науковими здобутками, позитивною оцінкою змісту і оформленням кваліфікаційної роботи слід зауважити про наявність певних зауважень та дискусійних положень, зокрема:

1) В кваліфікаційній роботі досліджено генезис теоретичних підходів до вивчення концепції поводження з відходами, зокрема результати дослідження показали, що послуги з поводження з відходами є ключовими послугами в системі, які повинні бути доступні в усіх громадах. Варто було б навести більше конкретних прикладів обґрунтування теоретичних підходів та їх розвитку або застосування в реальних умовах.

2) Автор чітко сформульовано ключові принципи різних теорій корпоративної соціальної відповідальності, що забезпечує міцну основу дослідження. Однак, можливо, було б корисно заглибитися в те, як ці теорії застосовуються в процесі управління відходами.

3) В роботі досліджено концепцію екологічного менеджменту в системі поводження з відходами шляхом аналізу системи екологічного менеджменту; обґрунтування переваг впровадження екологічного менеджменту; розробку інструментів екологічного менеджменту. Варто було б провести більш детальний аналіз реалізації принципів екологічного менеджменту на практиці в системі поводження з відходами.

4) Автор дослідив поводження з відходами в системі циркулярної трансформації та оцінив особливості корпоративної соціальної відповідальності в умовах нестабільності. Проте варто було б використати більше прикладів зміни компаніями своїх стратегій КСВ у випадку нестабільності.

5) Окреслюючи перспективи розвитку системи управління відходами та вдосконалення корпоративної соціальної відповідальності, варто було б додати приклади компаній, які успішно інтегрували управління відходами на засадах принципів КСВ.

Загалом вищезазначені дискусійні положення та зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, важливості отриманих висновків і практичних рекомендацій.

Загальний висновок

Кваліфікаційна робота Рівіліса Ігоря на тему «Глобальне управління відходами та корпоративна соціальна відповідальність», представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» є завершеним самостійним дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам. Робота виконана на належному теоретичному рівні й має практичне значення. Тему дисертації розкрито у повному обсязі.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дає змогу зробити висновок, що представлена дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор – Рівіліс Ігор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензент:

кандидат економічних наук, заступник
директора Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилішина,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Західноукраїнського національного університету Максим ЖИВКО

